

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS AREMDS PSALM 103:9

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijss, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Kerkelijke gedeeldheid en Verbondsgehoorzaamheid. III. — Uit de Schrift: Een Engel uit den hemel, die Hem versterkte. (Luk. 22:43.) — Kerkelijk Leven: A. W. F. Idenburg overleden. Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuwe reeks). XIV. Kolonisten of emigranten? — Ziekte: Replik. II. — Opvoeding en Onderwijs: Godsdienstige Ontwikkeling en Godsdienstige Opvoeding volgens de Individual-Psychologische School. VII. — Vakwetenschap en Praktijk: Bijbel en Natuur (2e Serie). I. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Kerkelijke gedeeldheid en Verbondsgehoorzaamheid.
(„Een roepstem“ beantwoord.)

III.

Ons voorgaande artikel liet ons uitkomen bij het ambt der geloovigen. Dat zagen we naar voren treden krachten zijn van God gegeven recht, en plicht. Recht is tevens plicht: het is de vrijheid tot het oefenen van de heerschappij, in de erve, die door Christus staan mag „in de vrijheid“... tot zijn door geen hiërarchie en bisschoppelijke apparatuur gehinderd dienst.

Het komt er wel op aan, deze gedachte nu ook verder vast te houden. Immers, wij hebben in verband hiermede gewezen op het verschil tusschen Oud en Nieuw Testament. Dit verschil nu heeft men ook in het oog te vatten, wanneer in den bedoelden herdenkingsavond de eerste spreker zijn woord vastknoopt aan een uitspraak uit Psalm 74: „anschouw het verbond. Wij komen op die uitspraak — met name wat die verbondsgedachte en haar uitwerking betreft — nog wel nader terug. Thans echter willen wij eerst iets zeggen over de plaats, de omgeving, het verband, waar die uitspraak uit genomen is.

En hiermee komen wij dan tevens vanzelf weer terug op de kwestie van Oud of Nieuw Testament.

Psalm 74 klaagt over Gods „huis“, Gods „heilighdom“, dat een ruïne geworden is. Het is ontheiligt. Welnu, de eerste spreker van den Leidschen avond brengt dat motief van het ontheilichte heilighdom over op den toestand van de Nederl. Herv. Kerk, waarvan hij toegeeft, dat zij ontheiligt werd, en door een macht, die niet in haar regeeren mag, gebracht is in een toestand van ontheilighing. Een toestand, die in strijd is met wat God wil, en die om reformatie roept.

Hier komt nu een vraag bij ons op.

Is het inderdaad juist gezien, kwesties van de kerk onder het Nieuw Testament te behandelen onder het aspect van het Oude? Is het goed, de problematiek van den mid-dag te behandelen, als waren het problemen van den vroegen ochtendstond? Het antwoord ligt voor de hand: eigenlijk is dat niet juist. Men moet immers heel de Schrift in rekening brengen, als men een bepaald verschijnsel toetsen wil aan wat zij ons leert. Het zoo maar „overbrengen“ van oud-testamentische toestanden en ontwikkelingen op nieuw-testamentische, is altijd ongeoorloofd, en blijkt steeds weer een bron van misverstand.

Ook hier blijkt dat het geval.

Laat ons eens zien.

In de eerste plaats: dat heilighdom, waarvan in Psalm 74 sprake is, is niets anders dan een steenen gebouw. Wij behoeven dat niet eens te „bewijzen“, want we zullen wel niet voor tegenspraak hebben te vrezen, als wij gemakshalve ons aansluiten bij den laatste commentator, die van onze zijde over Psalm 74 geschreven heeft: Prof. Dr. A. Noordtjiz. Deze zegt in zijn populaire verklaring (Korte verklaring der Heilige Schrift met nieuwe vertaling, Kampen, Kok): de dichter klaagt over den ondergang van den tempel. Er zijn „ruïnen“, er is een „gruwel der verwoesting“. M.a.w.: het gaat dus volstrekt niet om de vergadering der geloovigen (de kerk), maar om

hun vergaderplaats, om een steenen bouwwerk; en ook om nog andere vergaderplaatsen: „alle vergaderplaatsen Gods hebben zij tot den grond toe verbrand“.

Men voelt al dadelijk, dat dit voor het probleem, dat in de Pieterskerk werd aangesneden, toch wel van groote beteekenis is. Niet over een vergaderplaats liep de strijd in de Afscheiding, doch in de eerste en laatste plaats om de vergadering, om het vergaderde volk, om de wijze van vergaderen, de voorwaarde van vergadering. Want de Afscheiding viel in één der jaren „onzes Heeren“, d.w.z. in één der jaren van den verhoogden Christus. En zoo stond het niet in het jaar, toen Psalm 74 werd gedicht. Daar ging het om een vergaderplaats, een steenen gebouw. En dat steenen gebouw had in die dagen nog wel een heel bepaalde missie te vervullen, het was immers tot op den tijd van het Pinksterfeest toe het zichtbare teken van den gecentraliseerden eeredienst onder het Oude Testament, maar tenslotte bleef het maar een steenen gebouw, meer niet. Het was trouwens bestemd om onder te gaan. Elke nieuwe dag maakte dat gebouw „ouder“, en bracht het nog meer „nabij de verdwijning“. Het is dus totaal iets anders dan de gemeente van den levenden God. En het verbaast een weinig, dat men dat nog zeggen moet aan dezelfde menschen, die tusschen het „wezen“ van de kerk en haar „wel-wezen“ zoo spitsvondig weten te onderscheiden... ontheilighing van een tempelgebouw kan geheel en al omgaan buiten eenige ontheilighing van Gods volk: deze ligt in de zonde van dat volk. Maar als het oud-testamentische „heilighdom“ met hamers en bijlen en breekljzers wordt bewerkt door vreemden, door vijanden, door barbaren, dan moet men dat niet vergelijken met een averechtsche kerk-inrichting in de dagen van het Nieuw Testament, die van elk der kerk-leden een „ja“ of „neen“ vordert. Want het zijn telkens heel andersoortige grootheden.

Wij spraken daar van barbaren, — en hiermee raken wij reeds een tweede verschilpunt aan. Wie waren het eigenlijk, die in de dagen van Psalm 74 het heilighdom verontreinigden? Waren dat leden of leiders van Israël zelf? Schriftgeleerden? Wetspredikers? Raadsliden der kroon? Kinderen des volks? Gepeupel van de straat van Jeruzalem? Wel neen, het waren „vreemden“ in denzelfden zin, als waarin een buitenlander, die met ons in oorlog leeft, een „vreemde“ is voor ons. En die vreemden bleven vreemden, en vroegen volstrekt niet, op voet van gelijkheid in Israël te worden opgenomen. Ook waren ze volstrekt niet van plan, in den tempel zelf als Israëls ware hiërarchie plaats te nemen, vandaar Israëls godsdienstige leven verder te besturen, een kerkelijk-ritueel welboek te geven, of te helpen geven, en zich te proclameeren tot opperste of tot mede-gerechtigde godsdienstleiding in den staat, waartoe de tempel behoorde. Van dit alles geen sprake. Zij waren en bleven barbaren, die het goud en het zilver uit den tempel rooven wilden, den tempel zelf eenvoudig prijsgaven, Israëls godsdienst, zooverre die zichtbaar zich organiseerde, wilden vernietigen, en afschaffen, en in ketenen slepen wat zij konden.

Maar voelt men nu niet, dat dit met geen enkel woord te vergelijken valt met dat knellende „organisatie-juk“, waaronder, naar ook deze sprekers zelf erkennen, de Hervormde Kerk nog steeds „gebukt“ gaat? De redenaars worden niet moede, ons te verzekeren, dat dit juk aan de kerk feitelijk „vreemd“ is. Dat het niet tot het „wezen“ der kerk behoort. En onwillekeurig suggereeren zij zichzelf en anderen daarmee, dat dit „juk“ zoo iets is als het barbarenjuk, welks verschrikking op den dichter van Psalm 74 gevallen is. Maar zulk een gedachtenverwarring (waartoe beeldspraak zoo vaak de brug slaan moet) brenge niemand van de wijs. Want wij mogen ons aan een strikt indenken der vergelijking, en van het tertium comparationis, geen oogenblik onttrekken. De organisatie van de Hervormde Kerk is geen

oplegsels van barbaren, die met wapengeweld alles neerslaan wat tegen hun wil zich verzet, maar het is een ding van de Hervormde Kerk zelf geworden. Het wordt door alle leden dier kerk feitelijk aanvaard. Het wordt door hen dagelijks gehoorzaamd. Ieder bukt zich er voor. Zelfs zij doen dat, die voor Karl Barth een buiging maken, met betuiging van eerbied, omdat Hij althans den moed heeft, tot kerk-knechtende barbaren, en tot hun adepten te zeggen: waarom laat gij barbaren commandeeren in Gods huis? De organisatie der Herv. Kerk is geworden tot een integreerend bestanddeel van het georganiseerde hervormd-kerkelijke leven.

En nu is dit het groote bezwaar, dat wij hebben tegen een zoodanige aanwending van Psalm 74 als in Leiden geschiedde: men doet, „alsof“ het hier een strijd is tegen een gewapende overmacht van barbaren, maar men loopt daarmee heen over het juist in geding zijnde feit, dat men zelf zonder daartoe door eenige macht van buitenlandsche tirannie gedwongen te zijn, elken dag méedoet met datgene, wat men noemt: de verontreiniging, den gruwel der verwoesting. Van een binnenlandschen oorlog, waarin men zelf elken dag „dienst doet“ op de wijze der „vijanden“, met wie men zich vooralsnog verbinden blijft, om dingen te doen, die men zelf met vele sterke woorden verkeerd en kerk-verontreinigend noemt, — van zulk een binnenlandschen oorlog, zeg ik, maakt men een buitenlandschen oorlog.

En dat is altijd een van de ergste ongelukken, die de kerk overkomen kunnen. Want op die manier wordt het actieve méé doen aan de zonde voorgesteld als een gebukt gaan onder een vreemde macht, waar men niets tegen doen kan. En dat in denzelfden tijd, waarin men elkaar den voorgang en den voorrang betwist (confessioneelen, ethischen) in het buigingen maken voor Karl Barth, die weer eens laat zien, wat iemand, die wil, doen kan. Dit alles is het onrechtvaardige, het verleidende in al zulke vergelijkingen tusschen den dichter van Psalm 74 en de radio-sprekers van dien avond. Neen, neen, laat men niet hoos worden: de „gansche kudde“ moest immers „naar huiten“?

De dichter van Psalm 74, en de radio-sprekers van Leiden...

Men zou het haast van de daken willen roepen: voelt gij het geweldige verschil niet? Die dichter van Psalm 74 stond bij een ruïne. Een zwaard had de man niet. De vijand was afgetrokken. Maar het geld ontbrak, om de muren weer op te bouwen. Maar stel nu eens, dat diezelfde dichter erbij was geweest, toen de vijand probeerde, in de stad te komen, en dat de muur van den tempel hem ter verdediging toegewezen was, en dat God en de volksversterken hem gezegd hadden: vecht, zoo lang gij kunt, want de daad der gehoorzaamheid blijft nooit ongezegend, zou dan die dichter niet hebben gedaan, wat hij kon? Als hij met de vijanden gemeene zaak gemaakt had, zou dan zijn psalm niet met een: „uwe liederen mag ik niet“, zijn weggescholden door God, juist WIJL deze „het verbond anschouwt“? Of, stel eens, dat de muren al reeds afgebroken waren, maar dat God weer de middelen had verschaft, om de muren te herbouwen, zooals Hij het later inderdaad heeft gedaan, zou het dan niet een miskenning geweest zijn van den verbondseisch, zou het dan niet een niet-„anschouwen“ „van het verbond“ zijn geweest, indien de dichter dan gezegd had: de dingen liggen eenmaal zoo, en zij raken het „wezen“ van de kerk niet, en dus blijven wij liever treuren en klagen? Het antwoord op die vraag is niet eens noodig. Maar daarom te meer blijft ons bezwaar tegen zulk een tekstaanwending erg groot.

Van een binnenlandschen oorlog een buitenlandschen maken, eigen deelname aan de ongehoorzaamheid als opgelegde tirannie van barbaren voorstellen, — ja zeker, dat kwaad wrekt zich. Want het verhindert de kudde, nog eens „naar huiten te gaan“. Het bedekt de waarheid, het